

30 AĞUSTOS-KOCATEPE KONULU MARŞ VE TÜRKÜ DAĞARCIGI

Marches and Folk Song Repertory on 30 August-Kocatepe
Uğur TÜRKMEN**

ÖZET

Büyük Taarruz'un Afyonkarahisar halkı ve Türk Milleti için önemi büyüktür. Türk milleti bu zaferle bir destan yazmış, kurtuluşunu ilan etmiştir. Kuşkusuz bu zafere giden yolda bir çok acılar yaşanmış ve bu acılar sazla, sözle ifade edilmiştir. Büyük Taarruz zamanını anlatan türküler yaşananların unutulmaması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için önemlidir. Marşlar da büyük zaferlerin en anlamlı şekilde hatırlanılmasına yardımcı olur. Tarih boyunca Türk milletinin başından geçenleri müzikle anlatıldığı marşların Türk müzik kültüründe önemli bir yeri vardır. Bu çalışma ile 30 Ağustos-Büyük Taarruz konulu marş ve türkü dağarcığı araştırılmış, bir durum tespiti yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda gerek marş gerekse türkü dağarcığının istenilen nicelikte ve nitelikte olmadığı görülmüş ve konu üzerinde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kocatepe, Halk Türküsü, Marş.

ABSTRACT

Büyük Taarruz has great importance for the public of Afyonkarahisar and the nation of Turkish people. The nation of Turk wrote a legend with this victory and declared its liberation. Without doubt the notion of Turk lived many great pains in the way of victory and expressed these pains with music and song. Folk Songs tell the time of Büyük Taarruz is important in order not to forget past days and to be told new generations. Marches also to remember great victories at the most meaningful beauty. Marches have an important position because of the fact that they don't forget the past days of the notion of Turk having a thousand years music culture. With this study the source of March and folk music based on 30 August –Kocatepe have been searched, a determining of condition has been made. It has been seen that

* Yrd. Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzik Bölümü,
03100/Afyonkarahisar, (uturkmen@aku.edu.tr)

our source of both of March and Folk music aren't in desired quantity and quality and propositions have been on subject

Key Words: Kocatepe, Folk Song, March.

GİRİŞ

"Evinde külçe altınlar duruyor da, sen onu darp ettirerek piyasaya sürmeye üşeniyorsun ve gelene geçene yoksulluktan söz açıyorsun, herkesi bezdiriyorsun. İşte bizim iktisatta, fikirde, gelenekte, sevgi ve saygıda her yoksulluğumuz gibi sanat yoksulluğumuzda bundan kaynaklanmaktadır. Bunun için zaferlerimiz gibi büyük adamlarımız, büyük aşklarımız, tragediyalarımız, ufak büyük ziyanlarımız, felâketlerimiz de edebiyatsız, sanatsız kalmaktadır (Kabaklı, 1973: 4).

Müzik eğitimi, geleceğin teminatı çocuklarımızın bireysel, toplumsal, kültürel psikolojik vb birçok bilgi ve becerileri elde etmesinde önemlidir. Müzik eğitimi ile birey; "Ulusal birliğimizi, bütünlüğümüzü pekiştiren ve dünya ile bütünleşmemizi kolaylaştıran bir şarkı dağarcığına sahip olabilme, geleneksel ve çağdaş, yöresel, ulusal ve evrensel müzikleri tanıyabilme, başta İstiklâl Marşı olmak üzere başlıca ulusal marş ve şarkılarımızı özüne uygun söyleyebilme" bilgi ve becerilerini elde etmiş olur" (MEB, 2000: 5-6).

Milli bayramlarda seslendirilen Dumlupınar, Gençlik, Onuncu Yıl vb marşları ve Çanakkale, Tuna Nehri vb kahramanlık türküleri bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için müzik eğitiminde kullanılmaktadır. Bununla birlikte marş ve türkü gibi eğitim öğretim materyallerinin sayıca yeterliliği maalesef istenilen düzeyde değildir. Örneğin, "Büyük Taarruz ile ilgili marşlar ve türküler var mı?" düşüncesinden yola çıkılarak yapılan araştırmada, elde edilen kaynaklar içerisinde sadece iki türküye ve bir marşa ulaşılabılmıştır. Böylece "Sanatsız Kalan Zaferler" adlı yazısında Kabaklı Hoca'nın "adresi belli olanlara" sitemi ve bugün bile geçerliliğini koruyan "Sanat Yoksulluğumuz" tanımlamasının ne denli yerinde olduğu daha iyi anlaşılmıştır.

"21. yüzyılın insanından esnek, insancıl, demokratik, katılımcı, yaratıcı, girişimci, bilgi ve becerilerini sürekli geliştiren, kendine güvenen, sorgulayan, eleştiren, tartışan, muhakeme eden, karar veren, ulusal ve uluslar arası alanda bilimsel bilgi üretimine katkıda bulunan, çevreye duyarlı, hak ve sorumlulukların bilincinde vb. bireyler olması beklenmektedir" (Aksu, 2005:

25). Yüce Türk Milletinin en önemli zaferlerini yaşadığı her zaman diliminde ama özellikle Ağustos ayında işte bu niteliklere sahip fikir adamlarına, sanatçılara, bestecilere ve eğitimcilere ihtiyaç duyulmaktadır.

"Ağustos ayı büyük milli hasatlar gibi, bilhassa zaferler ayıdır. Anadolu fethi destanı Malazgirt ve Anadolu kurtuluşu destanı Kocatepe'ler 26-30 Ağustos'larda bu ayın başlara taç olan zaferleridir" (Kabaklı, 1973: 4). Bu zaferleri yarınların teminatı çocuklara ve gençlere daha iyi anlatabilmenin en etkin araçlardan birisi de "müzik" olacaktır. Müziği hemen her türünde ortaya çıkacak ürünler bu amacın gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Yukarıda bahsedildiği gibi "30 Ağustos ve Büyük Taarruz temalı marşlar ve türküler var mıdır?" sorusundan yola çıkılarak yapılan bu araştırma söz konusu ihtiyacın daha iyi anlaşılması açısından önemlidir.

Araştırmada tarama modeli esas alınarak bir durum tespiti yapılmış, alanlarında uzman olan eğitimcilerle yapılan görüşmelerde toplanan veriler ile çalışma desteklenmiştir.

Marşlar

"Marş, "yürüyüş müziği" yürüyüş sırasındaki adımlarla örtüşen vurgulu, sert bir yapıda 2/4, 2/2 ya da 4/4'lük ölçülerde yapılan müzik parçası" (Say, 2005: 426),) olarak tanımlanan bir müzik çeşididir. "Askerî ve sivil amaçlı beslenebilen marşların temel ögesi, 2/4 ya da 4/4'lük ölçü içinde yazılmış olmalarıdır" (Akdoğan, 2003: 580).

Marşların Türk Milletinin başından geçenleri edebileştirmesi dolayısı ile Türk müzik kültüründe önemli bir yeri vardır. "Türklerde "Askeri musiki"nin askerliğin ilk kuruluş yıllarından başladığı en eski Türk kitabesi olan Orhun (Köktürk) kitabelerinden anlaşılmaktadır. Daha sonra, Kaşgarlı Mahmut'un "Divan u Lûgat-it Türk" adlı eserinden de Türklerin savaşlarda musiki kullandıklarını, davullar ve borular çaldıklarını öğreniyoruz" (Üngör, 1966: 10) .

Türk toplum yapısında, askeri ve sivil yaşamda İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrasında Türk Kültüründe müziğin özellikle de askeri müziğin etkin ve önemli bir unsur olarak görüldüğü bilgilerine Bahattin Ögel'in "Türk Kültür Tarihine Giriş" adlı eserinin sekizinci ve dokuzuncu ciltlerinde ulaşılabilmektedir. "Mehter, bağımsızlığın, devlet varlığının ve atanmanın sembolü ve yetki belgesidir. Sancak ile mehteri ayrı düşünmek doğru değildir. Hun ve Göktürk Türk kültür çevrelerinde "tahta çıkan hakanlara, kurt başlı bir sancak ile davul veriliyordu" (Ögel, 1987: 7).

Selçuklular ve Osmanlılarda askeri müzik olan "mehter" bütün savaşlarda yararlı olmuş, önemli rol oynamıştır. Sultan II. Mahmut'un Mehter yerine Avrupa asker müziği olan Bando'yu tercih etmesi ve Muzika-i Humâyun'u kurması ile Türk Asker müziğinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu gelişme aynı zamanda ilk konservatuvarın temellerinin de atılması anlamına gelmekteydi." (Üngör,1966:31)

"Batı-Avrupa örneğine uygun "Bando" kuruldu. Müzikte çokseslilik devletçe-resmen benimsendi ve böylece Türk müzik kültüründe kesin olarak yeni-köklü bir dönüşüm sürecine girildi(1826). İlk çoksesli Türk müzik eseri" olan ve "İlk (çoksesli) Türk ulusal marşı sayılan "Mahmudiye Marşı" bestelendi seslendirildi.(1829) ve böylece "modal-makamsal-tonal evre'ye geçilmiş oldu, Doğu ve Batı müziğini kapsayan bir okul olan Muzika-i Humayun kuruldu (1826-1831)" (Uçan,2000:120) Necip Paşa, Guatelli Paşa, Saffet Bey gibi değerli müzik adamlarının Muzika-i Humâyu'nda gerek cumhuriyet öncesinde gerekse cumhuriyet sonrasında yüzlerce marş bestelenmiştir.

Marşlarda Büyük Taarruz

İstiklâl marşı, Sivastapol Marşı, Plevne Marşı, Eski Ordu Marşı, Onuncu Yıl Marşı, Dumlupınar Marşı, Kafkasya Marşı vb sayıları binleri bulan marş dağarcığında Muzaffer Yalıncağ'ın "30 Ağustos Marşı" dışında Büyük Taarruz ve 30 Ağustos konulu hiçbir marşın bulunmayışı, özellikle kutlamalarda Gençlik Marşı vb gibi marşların söylenmesi bu işe ne kadar kayıtsız kalındığının en önemli göstergesidir.

Büyük Taarruz'u en yakın çağrıştıran marş "Sakarya Marşı"dır. "Sakarya Meydan Savaşı: Kurtuluş Savaşımızın en önemli müdafaa meydan savaşı olup 23 Ağustos 1921'de başlamış ve Yunan ordusunun yenilip çekilmesi ile sonuçlanarak 13 Eylül'de bitmiş ve Başkomutanlık Meydan Savaşı'nı hazırlamıştır" (Üngör, 1966: 209). Genç yaşlı herkesin severek söylediği marşın sözleri şöyledir.

Hürmet sana ey şan dolu sancağım
Baştan başa arza hâkim ol şahım
Türk ordusu Türk ordusu sayende
Sakarya'da kurtuldu şan otağım
Dünyalara bedeldir mah cemalin

Allahıma emanettir Kemalim!
O sevimli yüzün asla solmasın
Hiçbir vakit kalbin yasla dolmasın
Ey mert asker durma yürü ileri!
Vatanımda bir tek düşman kalmasın
Dünyalara bedeldir mah cemalin
Allahıma emanettir Kemalim!

30 Ağustos ve Büyük Taarruz konulu marşların bestelenmesi, bu büyük destanın daha anlamlı hatırlanabilmesi için önemlidir

Marşların Türk gençliği için gerekliliğini ve de özlemini Canselen şu güzel sözlerle ifade ediyor." Başları dik, göğüsleri ilerde, coşkun marşlar söyleyerek seller gibi ilerleyen bir gençliği görmek ne saadet" (Canselen, 1956: 1).

Türküler

Türküler; halkın yaşayışını, gelenek ve göreneklerini, olaylar karşısındaki değer yargılarını konu alan Türk kültürünün, Türk müzik kültürünün en değerli hazinelerindendir. Türküler tarihsel süreç içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılmış, halkın, yalnızlığına, gurbetliğine, sevdasına, hatıralarına, kahramanlıklarına, aşklarına, ortak olmuştur. Türk milleti türkülerinde ahlak kurallarını, töresini, örf, adet ve geleneklerini, yüreğini, sevgisini, gönlünü, ağtılarını, gözyaşlarını, garipliğini, saflığını, çilesini arzu ve isteklerini kısaca insan da var olan tüm ulvi duygularını anlatmıştır. Türkü; "daha çok hece vezni, az da olsa aruz vezni ile yazılmış Geleneksel Türk Halk Edebiyatı'na ait sözlerin, genel olarak, basit, kolayca anlaşılabilir ve küçük soluklu ezgilendirilmesi sonucu oluşur" (Akdoğan, 2003: 162).

Cangal ise türküleri, Lirik türküler, taşlama, yergi ve güldürü türküleri, anlatı türküleri, tören türküleri, oyun ve dans türküleri olarak çeşitlendirir ve Türküyü "düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinden oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içerdiğinde (geliştikleri ana konularda) olsun biçiminde olsun değişikliklere uğrayabilen ve her zaman bir ezgiye koşulmuş olarak söylenen şiirler" diye tanımlamıştır (Cangal, 2004: 63).

Türkülerde anaların gözyaşları görülür:

"Şol cennette balam kaldı yavrum kaldı" (Erzurum)

Türkülerle şikayet edilir:

"Çıktım Kozan'ın dağına

Karı dizleyi dizleyi

Yaralarım göz göz oldu

Cerrah gözleyi gözleyi" (Kayseri)

Türkülerde nasihatler vardır ve onlar tertemiz saflıkta gerçekleri dile getirir.

"Gökte uçan huma kuşu

Ne bilir dalın kıymatın

Kargayı kondurman dala

Ne bilir dalın kıymatın" (Avşar)

Türküler narindir, zariftir, aşkını sevdiğini gül dalına konduruverir.

"Amanın çıkmış Hatça'm da gül dalına" (Afyon)

Maalesef türküler üzerinde yeterli çalışma yapılmamıştır. İlk derleme çalışmaları bile Bela Bartok, Kurt ve Ursula Reinhart vb yabancılara yaptırılmıştır. "İlk halk türkülerini yayınlayanlar ise Ruslar olmuş" (Arseven, 1978: 5). Bununla birlikte "Rauf Yekta Bey, Şenkal gazetesinde ilk olarak halk türkülerimizin toplanması gerektiği üzerinde durarak batıda ve komşu ülkelerde yapılan bu nevide çalışmaları uzun uzadıya anlatmaya çalıştı" (Arseven, 1978: 16). Türkiye'de durum böyle iken "Almanlar her bir türküyü, türkülerinin her bir cephesini doktora konusu yaptılar. Biz bir bildiriden bir makaleden öteye geçemedik. Avrupalılar, türkülerini için arşiv açtılar, bilimsel türkü koleksiyonları yayınladılar, türkü atlasları hazırladılar, folklor coğrafyası çıkardılar. Bizim türkü kayıtlarımız, bir türlü toparlanıp yetkili elden insanımıza, araştırmacımıza sunulamadı" (Öztürk, 1995: 10).

Dr. Rıza Nur'un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde başlayan türkülerini toplama çalışmaları "1916'da kurulmuş olan "Darü-l Elhan" (İstanbul Konservatuvarı)nın bu konuya eğilmesiyle disiplinli ve yaygın bir şekilde alır...1926-1927-1928-1929 yıllarında zamanın ünlü müzik bilginlerinin de katıldığı dört araştırma gezisi tertip edilir. Bu araştırma gezisinde toplanan türküler 15 defter halinde yayınlanır" (Özbek, 1994: 21).

Altınay'ın "Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği" adlı çalışması derleme çalışmaları ile ilgili detaylı bilgilere ulaşabilmeye olanak sağlar. "İstanbul Konservatuvarı'nın müzik Folkloruna ait çalışma ve araştırmalarından sonra arada beş altı yıllık bir duraklama devresi olmuştur. Ankara'da Devlet Konservatuvarının kuruluşu müzik folkloruna dair çalışmaları yeni baştan canlandırmış ve 1937 yılından itibaren de halk müziğinin bölge bölge derlenmesi için eskisi gibi araştırma gezileri düzenlenmiştir. Bu işe Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün idaresi altında başlanmış derlemeler yurdun değerli müzikçileri tarafından yapılmıştır. Devlet ödeneği ile başlayan ve her türlü donanım ile devam eden bir çalışma çerçevesi içinde 1937-1952 yılları arasında bu folklor gezileri ilk derlemelere nazaran çok daha zengin olmuş ve zengin bir malzeme toplanmıştır (Altınay, 2004: 132).

1926 yılından itibaren başlayan, derleme çalışmalarının niteliği ve yeterliliği bugünde tartışılmaktadır ve tartışılmaya devam edecektir. Tek sevindirici taraf "Dikkatlerimizi bu değerlerimize yönelttiğimizden bu yana Münif Paşa'nın "Türkü-Mürki" nitelenmesinden, çok şükür; E. Cem Güney'in "Süt be süt şiir" yücelmesine ulaştığımız (Öztürk, 1995: 9). Yine de yeterli değildir. Özellikle 1900'lü yıllardan itibaren yakılmış türküler kaybolmadan derlenmelidir.

Türkülerde Büyük Taarruz

Bir kumandan dedi budur kararım

Zafer benim ecdadımdan şiarım

Hedef Akdeniz'dir askerim

Düşmana haddini bildir baş oyna

Bugün senin günün coş oyna

Tutaklı Çağlayan

Seferberlik, kahramanlık, serhat türküleri yaşananları tüm yalınlığıyla dile getirir. "Yüzlerce türkümüzde yiğit ve şehit Mehmetlerin ağıtları, yakuları vardır. Cezayir'e Yemen'e, Sarıkamış'a, Çanakkale'ye dünyanın üç kıta'sında Türk yiğitleri için türküler, ağıtlar, yiğitle meler vardır"(Yılmaz, 1998: 2).

Bununla birlikte marşlarda karşılaşılan sonuç türkülerde de görülmektedir. Örneğin Türk milletinin en büyük kahramanlıklarından birinin yaşandığı Afyonkarahisarda "Büyük Taarruz'a" ilişkin maalesef iki türküye rastlanmış, türkülerden birisinin notasına ulaşılmıştır.

Bu türkülerden biri "Tren Gelir Kışladan" türküsüdür. "Bu otantik ve anonim türkü, Afyonkarahisar'lı-Sandıklı'lı Türk kadınları tarafından ATATÜRK'e, Mustafa Kemal Paşa'ya yakılmıştır... kadınlarımızın yüreklerinden gelen minnet duygularıyla tarlalarda, bahçelerde, birlikte çalışırken çapalara yaslanarak (bağ çapası, bostan çapası, Afyon çapası, bahçe çapası) söyledikleri türkü hem ATATÜRK'e minnetlerini sanatın estetik gücüyle sunarken, inkılâpların (devrimlerin) kadınlara verdiği hakları, vecibeleri coşku ile anlatmaları, hem de hain düşmanın perişan edildiğini, Kemal Paşa'nın yüceliğini anlatıyor "(Yılmaz, 1998:304-309).

Tren Gelir Kışladan

Tren gelir kışladan

Direkleri Fişneden

Kemal Paşa değil mi?

Gelinleri kişneden

(Kocatepe) kumalar dağı kar idi

Gün vurmada eridi.

Paşaların içinde,

Kemal Paşa bir idi.

Uşak Banaz arası

Çok yakındır arası,

Kahpe (Gâvur) Yunan gudurmuş

Tutuvermiş sarası.

Kocatepe yolunda
Filintası kolunda
Kahpe Yunan kaçıyor
Güzel İzmir yolunda

Fişne: Vişne

Kışnemek: Alımlı, çalımlı

Diğer türkü ise Sandıklı'lı Türk analarının yaktığı "Yanık Kışla" türküsüdür. Yılmaz bu türkünün yakıldığını ama müziğinin unutulduğunu şu sözlerle dile getirir. "Maalesef Anadolu'daki o zaman yakılan türküler gibi bizim Sandıklı türkümüzün melodik yapısı tespit edilemediğinden unutulup gitmiştir. Musiki örgüsü sağlıklı olarak bilinebilse onu notayla tespit etmek çok kolay. Ama üzücüdür ki bu melodik yapı orta da yok" (Yılmaz, 1998: 319). Yunan ordusunun "Büyük Taarruz"dan kaçarken yakıp yıktığı kışla'nın görüntüsü ve yaşananlar dolayısı ile Sandıklı'lı anaların duyguları acıyla dile gelmiştir:

Sandıklı-Yanık Kışla Türküsü
Kışla'nın önünde bir dolu testi
Askerin üstüne sam yeli esti
Sıla'da analar bacılar umudu kesti

Neyleyim şalını, şalvarını dünya malını
Gurbete yolladım kara gözlü yavrumu

Kışla'nın önünde sıra söğütler
Oturmuş binbaşı tabur'un öğütler
Gurbette kalan babayığitler

Neyleyim şalını, şalvarını dünya malını
Gurbete yolladım kara gözlü yavrumu

Öneriler

İlki 1976 da kurulan ve 2008 yılı itibariyle her geçen gün artarak sayıları sekiz'i bulan Türk müziği konservatuarlarının makro araştırmalardan mikro araştırmalara yönelerek acilen konu üzerinde çalışma yapmaları gerekmektedir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Müziği Bölümünün öğretim elemanları başta olmak üzere uzmanlar, varlıklarına inanılan "Büyük Taarruz ve 30 Ağustos " konulu türkü ve deyişlere mutlaka ulaşmalı ve kaybolmadan, unutulup gitmeden derlemelidirler. Bunun için projeler hazırlanabileceği gibi Afyon Kocatepe Üniversitesince de bütçe ayrılarak alanlarında uzman kişi ve kurumlara türkü derleme çalışmaları yaptırılabilir.

Afyon Kocatepe Üniversitesi ulusal genişlikte "30 Ağustos-Büyük Taarruz ve Kocatepe" konulu "Marş Besteleme" yarışması gerçekleştirmelidir.

"30 Ağustos-Büyük Taarruz ve Kocatepe" konulu sanat yapıtlarına ulaşılması, bu yapıtların yorumlanması ve yeni yapıtların üretilmesi için ulusal genişlikte çalıştay, konferans, panel vb bilimsel ve konser, dinleti vb sanatsal etkinliklerin Afyon Kocatepe Üniversitesince maddi ve manevi desteklenmesi gerekmektedir. Bunun için, Ağustos ayı kutlamalarında ulusal ve uluslararası nitelikte sanatçılar davet edilmeli ve kamuoyunun daha fazla dikkati çekilmelidir.

Cihat Aşkın'ın "Kocatepe" adlı eseri örnek teşkil edebilir

Her 30 Ağustos kutlamalarında mesleki müzik eğitimi veren (Konservatuarlar, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları ve Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri) kurumlardan gelecek eğitimci ve öğrencilerden oluşturulacak orkestra, koro, oda müziği toplulukları vb "ortak" sanatsal etkinlikler düzenlenmeli "sanat ve müzik" yoluyla bu destan daha anlamlı kutlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKDOĞU, O. (2003), Türk Müziğinde Türler ve Biçimler, İzmir: Meta Basım.

ALTINAY, F.R. (2004), Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Müziği İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

AKSU, M. (2005), "Eğitim Fakültelerinin Değişen Roller ve Avrupa Boyutu" Eğitim Fakültelerinde Yeniden Yapılandırmanın Sonuçları ve Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları, s.25.

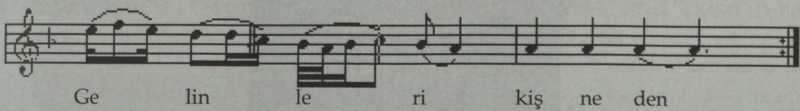
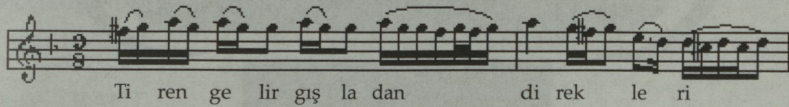
ARSEVEN, Veysel. (1978), "Dünya ve Bizde Folklor Araştırmaları", Flarmoni Dergisi, Sayı 47, s.5 Ankara.

- CANGAL, N. (2004), Müzik Formları, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- CANSELEN, F. (1956), Marşlarımız, İstanbul: İstanbul Hüsniyat Matbaası.
- KABAKLI, A. (1973), "Sanatsız Kalan Zaferler", Türk Edebiyatı Dergisi, Sayı 20, Cilt 2-Ağustos, İstanbul.
- SAY, A. Müzik Ansiklopedisi, Cilt II, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- ÜNGÖR, E. (1966), Türk Marşları, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- ÖGEL, B. (1987), Türk Kültür Tarihine Giriş, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Başbakanlık Basımevi,
- ÖZBEK, M. (1994), Folklor ve Türkülerimiz, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- ÖZTÜRK, A.O. (1995), Türkü Yazıları, Ankara: Uğur Ofset Matbaacılık.
- UÇAN, A. (2000), Türk Müzik Kültürü, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- YILMAZ, N. (1998), Afyonkarahisar Türküleri ve Dili Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Basımevi.
- MEB. (2000), İlköğretim Okulu Müzik Programı, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- GÖRÜŞMELER. Afyon Kocatepe Üniversitesi Türk Halk Müziği Öğretim Elemanları.
- ARŞİV. Türk Halk Müziği Repertuar Kitabı, TRT Müzik Daire Başkanlığı.

TREN GELİR GIŞLADAN

Yöresi: Afyon-Sandıklı
Kimden Aldığı
Ayşe Turan ve Arkadaşları

Derleyen
Niyazi Yılmaz

"Yazarın Notu: Türküyü inceleyen uzmanlar,dördüncü ölçüdeki "fa "hotasmın "diyezli" olması gerektiğini belirtmişlerdir. Türkünün yeniden yazımında buna dikkat edilmiştir.